

Խ Մ Բ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ԱՍՏՈՒԾՈՒ ԽՈՍՔԻ ԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

(Հոգեգալստյան տոնի առիթով)

Աստվածաշնչի առաջին էջում, Ծննդոց գրքի մեջ (Ա. 1—31), գեղեցիկ ու պատկերավոր կերպով նկարագրվում է տիեզերքի վեցօրյա արարչագործության և ապա մարդու ստեղծման սրտատույն պատմությունը.

«...Եւ երկիր էր աներևոյթ և անպարատ, և խաւար ի վերայ անդնոց. և Հոգի Աստուծոյ շրջէր ի վերայ ջուրց: Եւ ասաց Աստուած. Եղիցի լոյս»...

Ողջ համագույքը ստեղծվում է Աստուծու խոսքի զորությամբ: Աստված հրամայում է և նյութը՝ հնազանդվում՝ իր Արարչին, որ «ածն ի չգոյէ ի գոյ զչգոյսն եւ եցոյց յոչնչէ զչէսն» (Եզեկի):

Տիեզերքը իր քանական ստեղծագործությամբ, իր հրաշալի կարգ ու կանոնով Աստուծու մեջ «ի գործութեան» եղած խոսքի մարմնավորումն է, զգալի և շոշափելի՝ տեսակների բազմազան ձևերի և կերպերի՝ մեջ, տեսակներ, «որք իրեանց փոփոխմամբն ցուցանեն զիրեանց սպասաորութիւնն ըստ սահմանելոյն» (Համախապատում):

Հին աշխարհի մեծ մտածողներից սաղմոսերգու Դավիթ մարգարեն տիեզերքի ստեղծագործության հրաշալի իրողությունը նույնպես վերագրում է Աստուծու խոսքի զորությանը և ներգործությանը: Աստված «Ասաց և եղեն, հրամայեաց և հաստատեցան» (Սաղմ. ԺԽԸ 5):

«Ամենայն կենդանութեան աղբիւր» Աստուծու խոսքը ներշնչել և առաքելության էր կոչել Հին կտակարանի բոլոր մահապետներին և մարգարեներին: «Եղև Բան Տեսուն առ իս և ասէ»:

Ավետարանները հաստատապես վկայում են Քրիստոսի խոսքի մեծ ազդեցության մասին մարդկային հոգիների, մտքերի և մարդկանց սրտերի վրա. «Ժողովուրդն ամենայն կախեալ կային զմեանէ լսել» (Ղուկ. ԺԹ 48) և միշտ «ամենայն ժողովուրդն կանխէր ընդ առաւօտս առ նա ի տաճարն լսել ի մեանէ» (Ղուկ. ԻԱ 38), որովհետեւ «ոչ երբեք այնպէս խօսեցաւ մարդ» (Հովհ. Է 46), ինչպէս խոսում էր Քրիստոսը:

Հեթանոսաց մեծ առաքյալը՝ Պողոսը, ժամանակակից հելլենիստական աշխարհը նշվածում է իր աստվածատուր խոսքի հզորությամբ: Հեթանոսները քարոզության ժամանակ լսելով նրա խոսքը Փոքր Ասիայում, Աթենքում, ասում էին. «Աստուածք մեանեալք մարդկան իջին առ մեզ... և կոչէին զՊաղոս» Հերմէս, քանզի նա էր առաջնորդ քանին» (Գործք ԺԴ 10—11):

Քրիստոսի համբարձումից տասն օր հետո, քրիստոնեական առաջին եկեղեցին հաստատվում է Նրուսաղեմում Աստուծու խոսքի քարոզչության զորությամբ:

Այս անգամ Աստուծու խոսքը հրաշալի

արդյունքներով ներգործում է ոչ թե «ամերե-
նացի, անպատրաստ» նյութի վրա, ոչ թե
բնության մեջ, այլ մարդկային հոգիների,
տեղափոխված և կամքերի աշխարհին վրա:
Հոգևոր աշխույժությունը լցվում են
վերադարձված Աստուծո խոսքի գորու-
թյամբ և հանդիմանում անվեհեր քարոզները
անկարողին, գործությունը, Շշմարտության
կենտարանին՝ քրիստոնեական վեհ սկզբ-
նականներին: Եվ այդ քարոզչությանը «այսպես
հաճեց Աստուծոյ ամէր և գործակալը»:

Այո, Աստուծո խոսքի գործությունը...

Այդ գործությունն է ազդում առաքյալների
քանակականության վրա, այդ գործության ներ-
գործությանը պայծառանում են նրանց հոգի-
ները, կամքերը ամրապնդվում վաղվա մեծ
գործի համար. «Եւ լցան ամենեքին Հոգով
սրբով և սկսան խօսել յալ լեզուս, որպէս և
Հոգին տալը նոցա բարբառել» (Գործք. Բ
4):

Ս. Հոգու էջը երուսաղեմի վերնատան
մեջ, առաքյալների վրա, Քրիստոսի համ-
բարձումից տասն օր հետո, տոնն է ամենից
առաջ Աստուծո խոսքի հզորության, ներ-
գործության, և Հոգու միջոցով շնորհաբաշ-
խության և առաջնորդության:

Աստուծո խոսքը ս. Հոգու էջով զինում է
առաքյալներին, վկայությունը տալու իրենց
հավատքի ճշմարտության, Քրիստոսի խաչի
և հարության խորհրդի պատմականության:

Աստուծո խոսքով զինված, առաքյալների
ճշմարտության Ձայնը հնչում է բոլոր եր-
կինքների տակ, բոլոր երկրներում և բոլոր
ազգերի մեջ. «Եւ ընդ ամենայն երկիր ել
բարբառ նոցա և միմէ և ի ծագս աշխարհի
են խօսք նոցա» (Սաղմ. ԺԸ 5):

Եթե հաբեղոնյան աշտարակաշինությանը,
լեզուների խառնակումով, նշում են ս. Գրոց
մեկնիչները, մարդկային ազգը բաժանվեց,
ազգա, ուրեմն, Հոգեգալստյան տոնին Աս-
տուծո խոսքի մեջ վերստին վերամիավոր-
վեց մարդկությունը, գալստված որոնելու իր
սրտագին հիգերի մեջ:

Հոգեգալստյան տոնը կամ Պենտեկոստեն
նորակազմ քրիստոնեական եկեղեցու մեծա-
գույն և առաջին իրադարձությունն է, որի հի-
շատակը տոնվում է ամեն տարի Հիմանց
հիսուններորդ օրվա կիրակիին:

Հոգեգալստյան տոնը եկեղեցու և Հոգով
մկրտության և հաստատման օրն է. «Ձի
Յովհաննէս մկրտեաց ի ջուր, այլ դուք մկր-
տիցիք ի Հոգին սուրբ» (Գործք Ա 5): Ս. Հո-
գու մշտական ներկայությունը եկեղեցու մեջ,
եկեղեցու կենսունակության և գոյության ե-
րաշխիքն է:

Քրիստոնեական եկեղեցին, առաքելական
օրերից, նշել է ս. Հոգու, գալստյան տոնը,

որպես Աստուծո խոսքի ներգործության,
հոգևոր տվչության և շնորհաց օր:

Հայ եկեղեցին, սակայն, ավելի մեծ հան-
դիսություն է տվել Հոգեգալստյան տոնին, և
Ներսես Շնորհալի Հայրապետի կարգադրու-
թյամբ: Հնում բոլոր եկեղեցիները, այդ թվում
նաև մեր, միօրյա հանդիսությամբ էին տո-
նում Հոգեգալստը, ինչպես օրթոդոքս եկե-
ղեցին մինչև այսօր: Ս. Ներսես Շնորհալին
տնօրինել և սահմանել է, որ միամիտը յոթ-
նյակի ընթացքում տոնվի Հոգեգալստը,
«երգօք և ընթերցումովք» (Գիրք Մառոց,
Վաղարշապատ, 1872, էջ 474), հակառակ
այն իրողության, որ այդ յոթնյակը «եղիա-
կան պահքի» և կամ «ամառան աղոտացքի»
շրջանն է:

Հայ եկեղեցին, արդարորեն, այնքան մեծ
կարևորություն և հանդիսավորություն է նվի-
րել այս տոնին ոչ միայն զուտ կրոնական,
հոգևոր իմաստով, այլ նաև ազգային-եկեղե-
ցական տեսակետից, որովհետև Հոգեգա-
լստյան տոնի հանդիսությունը սկիզբն է
հայ եկեղեցուն միայն հատուկ ազգային-ե-
կեղեցական հիշատակներին նվիրված այն
մի շարք սրտագրավ, անկյունադարձային
նշանակություն ունեցող տոներին, որոնց նը-
պատակն է շնչոտել հայոց հողի վրա և հայ
հոգիների մեջ Աստուծո խոսքին էջը, Հա-
յաստանում Ավետարանի քարոզության ար-
մատավորումը, հայ ժողովրդի պատմական
ու ամբողջական դարձը դեպի քրիստոնեա-
թյուն, տոներ, ինչպիսիք են, ըստ մեր եկե-
ղեցական օրացույցի, ս. Հռիփսիմյանց, ս.
Գալանյանց կույսերի նահատակության հան-
դիսությունը, ս. Գրիգոր Լուսավորչի «Ելանե-
լոյն ի վիրապէն» տոնը և ապա «Տօն Առա-
թուղիկէ եկեղեցույ սրբոյ Էջմիածնի»:

Ս. Հոգին անձնավորում է Աստուծո խոս-
քը, աստվածային իմաստությունը, հոգևոր,
քարոզական այն շնորհները, որոնցով ղեկա-
վարվում է եկեղեցին:

Քրիստոնեական եկեղեցին իր երկուհա-
զարամյա պատմությունը անցել է ս. Հոգու
ղեկավարությամբ, Աստուծո խոսքի գորու-
թյամբ: Վասնզի, նա՛ է, որ «քննէ գիտքս Աս-
տուծոյ»... Նա է, որ իր կենդանարար գորու-
թյամբ «զամենայն պարզես ի մեզ ծաղկեալ
և անցեալ, որ ձեռնադրես առաքեալս, լցու-
ցանես մարգարէս, ուսուցանես վարդա-
պետս» (Նարեկացի):

Ներսես Լամբրոնացին իր հոյակապ «Ներ-
բող ի գալուստ ամենասուրբ Հոգւոյն սրբոյ»
նախն մեջ, որն ընթերցվում է Հոգեգալստու-
յան օրը, երեկոյան ժամերգությունից հետո,
խոսում է ս. Հոգու առաջնության մասին ե-
կեղեցու և հավատացյալի կյանքում. «Եւ որ

եկն այ ո՛չ մեկնեցաւ, այլ մնաց յեկեղեցի Քրիստոսի... Որպէս վերակացու և արթուն հրահանգիչ կարգաց եկեղեցւոյ և որոշիչ իրաքանչիւր աստիճանաց և պատուոյ»:

Այսօր, առավել քան երբևէ, համայն մարդկությունը մանավանդ, իր արդի «Բարեւոյն»-յան լեզվախառնության» մեջ, կարիքն ունի Աստուծոյ խոսքի ներգործությանը, նորոգու-

թյանը, ս. Հոգւոյ առաջնորդությանը, միախառնությանը և օգնությանը՝ հասկանալու համար բուն ճշմարտությունը, Քրիստոսով քարոզված խաղաղությունը, ժողովուրդների եղբայրությունն ու համագործակցությունը.

«Է՛ջ, այսմիկ սիրոյ աղբիւր՝ սիրով առ մեզ և միախառնեա՛ զորս ի պանդխտութեան վայրըն՝ մօղեն և անցաւոր կենօք տառապին» (Լամբրոնացի):

